

כְּשֶׁעָדִין לֹא יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ, לֹא יִכּוֹל לְסַבֵּל, שֶׁהָרִי לְבוֹ פּוֹרַח לְשָׁעָה. וּכְשִׁיּוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ, עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ וְיִכּוֹל לְסַבֵּל. כָּל שָׁכֵן כָּאֵן, (וכאן אינו קר) שֶׁהָרִי מֵשֶׂה אָמַר לָהֶם כָּל מֵה שֶׁהָיָה אַחַר כֶּף וְחִזָּק לָבָם בְּדָבָרִים, וְלֹא יִכְלוּ לְסַבֵּל. כָּל שָׁכֵן אִם לֹא הָיָה אוֹמֵר לָהֶם דְּבַר. וּמֵשׁוּם כֶּף וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בְּתַחֲלָה, וְחִזָּק לָבָם, וְאַחַר כֶּף וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם.

וְעַם כָּל זֶה לֹא יִכְלוּ לְסַבֵּל, שֶׁהָרִי שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי חֲזִי' אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּשֶׁשָּׁמְעוּ דְּבָרוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, פָּרְחָה נִשְׁמַתָּם, וְעֵלְתָה נִשְׁמַתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַד כִּסּוּדוֹ לְהַדְּבִיק שֵׁם.

אָמְרָה תּוֹרָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכִי לְחִנָּם הֵייתִי מְאֻלָּפִים שָׁנִים טָרָם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם?! לְחִנָּם כְּתוּב בְּהַ (ויקרא י"ז) וַיֵּשׂ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם, (שמות ל) וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר, (ויקרא כ"ד) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים?! אֵיפֹה הֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הַחֲזִירָה הַתּוֹרָה אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְמִקּוּמוֹ. הַתּוֹרָה חֲזָקָה וְאַחֲזָה בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶם לְהַחֲזִיר אוֹתָן לְיִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ. מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ. מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ. שְׁנִינּוּ, כְּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה' לְמִלְךָ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (מלכים א' י"ג) שֶׁשׁ מַעֲלוֹת לְכִסֵּא. רַבִּי אַבָּא אָמַר, שֶׁהַלְּבָנָה עֲמָדָה בְּשִׁלְמוֹת, שְׁשִׁינּוּ שְׁבִימִי שְׁלֹמֹה עֲמָדָה הַלְּבָנָה בְּשִׁלְמוֹת.

אֵימָתִי בְּשִׁלְמוֹת? (שנינו, כתוב ותרב חכמת שלמה וגו'. מהו ותרב? אמר רבי אבא, שְׁעֲמָדָה הַלְּבָנָה בְּשִׁלְמוֹתָה. מהו בְּשִׁלְמוֹתָה?)

חֲדוּוֹתָא לְבַר נֶשׁ, אוּ פַד אֲתִי צַעְרָא, עַד לֹא יָדַע מַנִּיָּה לֹא יִכִּיל לְמַסְבֵּל, דְּהָא לָבָא אֲתַפְרַח לְשַׁעְתָּא. וְכַד יָדַע מַנִּיָּה, קָאִים בְּקִיּוּמִיָּה, וְיִכִּיל לְמַסְבֵּל. כָּל שָׁכֵן הָכָא, (נ"א וְהָכָא לֹאוּ הָכִי) דְּהָא מֵשֶׂה אָמַר לוֹן כָּל מֵה דְּהוּהָ לְבַתְרָ, וְאַתְקִיף לְבִיּוּהוּ בְּמִלִּין, וְלֹא יִכִּילוּ לְמַסְבֵּל. כָּל שָׁכֵן אִי לֹא אָמַר לוֹן מִיָּדִי. וּבְגִין כֶּף וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בְּקִדְמִיתָא, וְאַתְתַּקֵּף לְבִיּוּהוּ. וְלְבַתְרָ וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם.

וְעַם כָּל דָּא, לֹא יִכִּילוּ לְמַסְבֵּל, דְּהָא תְּנִינָן, אָמַר ר' יְהוּדָה אָמַר ר' חֲזִי' אָמַר ר' יוֹסִי, כַּד שָׁמְעוּ מִלָּה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, פָּרַחַת נִשְׁמַתִּיָּהוּ, וְסִלְקָא נִשְׁמַתִּיָּהוּ דִּישְׂרָאֵל, עַד כְּרִסִּי וְקָרָא דִּילִיָּה, לְאַתְדַּבְּקָא תַּמָּן.

אָמְרָה אוֹרִיִּיתָא קָמִיָּה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְכִי לְמַגְנָא הוֹינָא מִתְרִי אֶלְפֵי שְׁנִין, עַד לֹא אֲתַבְרִי עֲלָמָא, לְמַגְנָא כְּתִיב בְּהַ, (ויקרא י"ז) וַיֵּשׂ (דף פ"ה ע"א) אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם (ויקרא כ"ד) וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר. (ויקרא כ"ד) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים. אֵן אִינוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. בְּהַ שַׁעְתָּא, אֶהְדְּרַת אוֹרִיִּיתָא נִשְׁמַתִּיָּהוּ דִּישְׂרָאֵל, כָּל חַד וְחַד לְאַתְרִיָּה. אוֹרִיִּיתָא אֲתַקִּיפַת, וְאַחֲדַת בְּהוּ בְּנִשְׁמַתִּיָּהוּ, לְאַהֲדָרָא לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (תהלים יט) תּוֹרַת יי' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ. מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ.

תְּאֵנָא, כְּתִיב (דברי הימים א כ"ט) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא יי' לְמִלְךָ, כְּמוֹ דְכְּתִיב, (מלכים א' י"ג) מַעֲלוֹת לְכִסֵּא. ר' אַבָּא אָמַר, דְּקִיָּמָא סִיְהָרָא בְּאַשְׁלְמוֹתָא. דְּתִנִּין, בְּיוֹמוֹי דְּשְׁלֹמֹה, קִיָּמָא סִיְהָרָא בְּאַשְׁלְמוֹתָא.

אֵימָתִי בְּאַשְׁלְמוֹתָא. (נ"א תְּאֵנָא כְּתִיב וְתִרְבַּח חֲכֵמַת שְׁלֹמֹה וְגו')

מאי ותרב, אמר ר' אבא דקיימא סיהרא באשלמוותא מאי באשלמוותא, דקיימא בחמשה עשר,

שְׁעִמְדָה בַּחֲמֵשׁ עֶשֶׂר, כְּמוֹ שְׁשִׁינּוּ, אֲבָרְהָם. יִצְחָק. יַעֲקֹב. יְהוּדָה. פָּרֶץ. חֲצֹרֹן. רֵם. עֲמִינָדָב. נַחֲשׁוֹן. שְׁלֹמֹן. בְּעֹז. עֹבֵד. יִשִׁי. דָּוִד. שְׁלֹמֹה. כְּשָׂבָא שְׁלֹמֹה עֲמָדָה הַלְבָנָה בַּשְּׁלֹמֹת. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כֶּסֶף ה' לְמֶלֶךְ. וְכָתוּב שֶׁשׁ מַעֲלוֹת לַכֶּסֶף. הַכֹּל כְּמוֹ שְׁלֹמְעָלָה.

בַּיּוֹם צִדְקִיָּה עֲמָדָה הַלְבָנָה בַּפָּגֶם וּנְפֻגָמָה, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (ישעיה יג) וַיֵּרַח לֹא יִגִּיֵּה אֹרֹן. שְׁשִׁינּוּ, בַּיּוֹם צִדְקִיָּה נִפְגְּמָה הַלְבָנָה וְחֲשָׁכוּ פְּנֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

צֵא וְחָשֵׁב, רַחֲבֵעַם. אָבִיָּה. אָסָא. יְהוֹשֻׁפָט. יְהוֹרָם. אַחֲזִיָּהוּ. יוֹאָשׁ. אֲמִצְיָהוּ. עֲזַרְיָהוּ. יוֹתָם. אַחֲזוּ. יַחֲזַקְיָהוּ. מְנַשֶּׁה. אֲמוֹן. יֹאשִׁיָּהוּ. צִדְקִיָּהוּ. וְכִשְׂבָא צִדְקִיָּהוּ, נִפְגְּמָה הַלְבָנָה וְעֲמָדָה עַל פָּגֶם, שְׁכָתוּב (ירמיה נב) וְאֵת עֵינָי צִדְקִיָּה עָוַר. בְּאוֹתוֹ זָמַן (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. אֶרֶץ זֹו הִעֲבָרָה מִלְּפָנֵי שָׁמַיִם וְהִתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ, וְנַחֲשָׁכָה הָאֶרֶץ הַזֹּאת. (כלומר, שְׁעִמְדָה הַלְבָנָה

בַּפְּגִימוֹתֶיהָ).

שְׁשִׁינּוּ, בְּשַׁעֲרֵי שְׁעִמְדוֹ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, הִתְחִילָה הַלְבָנָה לְהֵאִיר, שְׁכָתוּב (שמואל ב כב) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד. מַה זֶה וַיֵּרֶד? שֶׁקָּרַב הַשָּׁמַשׁ לְלִבָּנָה, וְהִתְחִילָה לְהֵאִיר הַלְבָנָה, שְׁכָתוּב (במדבר ט) דָּגַל מַחֲנֵה יְהוּדָה מִזְרָחָה.

בְּהַר סִינַי הִתְמַנָּה יְהוּדָה כְּשִׁלֵּט בַּמַּלְכוּת, שְׁכָתוּב (הושע יב) וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן. (רבי יצחק אָמַר מִכָּאן, וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֵל, הִשְׁלִטוֹן הָיָה בְּשַׁעֲרֵי שְׁהָאֵל הָיָה שׁוֹלֵט מַלְכוּתוֹ עַל הַר סִינַי, בְּאוֹתָהּ שַׁעֲרֵי מַלְכוּתוֹ שֶׁל יְהוּדָה) מַה זֶה וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן? כְּשֹׁאֲמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ, נֶאֱמָן הָיָה יְהוּדָה לְקַבֵּל מַלְכוּת, וְהִתְחִילָה הַלְבָנָה לְהֵאִיר.

כְּמָה דְתַנִּינָן, אֲבָרְהָם. יִצְחָק. יַעֲקֹב. יְהוּדָה. פָּרֶץ. חֲצֹרֹן. רֵם. עֲמִינָדָב. נַחֲשׁוֹן. שְׁלֹמֹן. בְּעֹז. עֹבֵד. יִשִׁי. דָּוִד. שְׁלֹמֹה. כְּדָא אָתָא שְׁלֹמֹה, קִיִּימָא סִיְהָרָא בְּאִשְׁלָמוֹתָא. הָדָא הוּא דְכָתִיב, וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כֶּסֶף יְיָ לְמֶלֶךְ. וְכָתִיב שֶׁשׁ מַעֲלוֹת לַכֶּסֶף. כְּלָא כְּגוֹוָנָא דְלַעֲיָלָא.

בַּיּוֹמוֹי דְצִדְקִיָּה, קִיִּימָא סִיְהָרָא בַּפְּגִימוֹתָא, וְאַתְפָּגִים. כְּמָה דְאֵת אָמַר, (ישעיה יג) וַיֵּרַח לֹא יִגִּיֵּה אֹרֹן. דְתַנִּינָן, בַּיּוֹמוֹי דְצִדְקִיָּה, אֲתַפָּגִים סִיְהָרָא, וְאַתְחַשְׁכוּ אֲנַפֵּיהוּ דִישְׂרָאֵל. פּוּק וְחָשִׁיב, רַחֲבֵעַם. אָבִיָּה. אָסָא. יְהוֹשֻׁפָט. יְהוֹרָם. אַחֲזִיָּהוּ. יוֹאָשׁ. אֲמִצְיָהוּ. עֲזַרְיָהוּ. יוֹתָם. אַחֲזוּ. יַחֲזַקְיָהוּ. מְנַשֶּׁה. אֲמוֹן. יֹאשִׁיָּהוּ. צִדְקִיָּהוּ. וְכַד אָתָא צִדְקִיָּהוּ אֲתַפָּגִים סִיְהָרָא וְקִיִּימָא עַל פְּגִימוֹתָא. דְכָתִיב, (ירמיה נב) וְאֵת עֵינָי צִדְקִיָּה עָוַר. בֵּיה זְמָנָא (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. הָאֵי אֶרֶץ אֲתַעֲבָרָא מִקְמֵי שָׁמַיִם, וְאַתְרַחֲקַת מִנֵּיהּ, וְאַתְחַשְׁכָּא הָאֵי אֶרֶץ. (כלומר דְקִיִּימָא סִיְהָרָא בַּפְּגִימוֹתָא).

הָאֵנָּא, בְּשַׁעֲרֵי דְקִיִּימוֹ יִשְׂרָאֵל עַל טוֹרָא דְסִינַי שְׁאֵרֵי סִיְהָרָא לְאַנְהָרָא, דְכָתִיב, (שמואל ב כב) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד. מַהוּ וַיֵּרֶד. דְקָרִיב שְׁמָשׁ לְגַבֵּי סִיְהָרָא, וְשָׁרֵי לְאַנְהָרָא סִיְהָרָא. דְכָתִיב, (במדבר ט) דָּגַל מַחֲנֵה יְהוּדָה מִזְרָחָה.

בְּטוֹרָא דְסִינַי, אֲתַמְנָא יְהוּדָה, רוֹפִינָס בַּמַּלְכוּתָא, דְכָתִיב, (הושע יב) וַיְהוּדָה עוֹד רֹד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן. (נ"א רַבִּי יִצְחָק אָמַר מִכָּאן וַיְהוּדָה עַד רֹד עִם אֵל הָיָה שׁוֹלֵט מַלְכוּתוֹ בְּשַׁעֲרֵי אֵל שְׁלֵיט מַלְכוּתוֹ עַל טוֹרָא דְסִינַי בְּהָאֵי שַׁעֲרֵי מַלְכוּתָא דִיהוּדָה) מַהוּ וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן. כְּדָא אָמַר קְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כְּהַנִּים וְגוֹי קְדוֹשׁ, נֶאֱמָן הָיָה יְהוּדָה לְקַבֵּל מַלְכוּתָא, וְשְׁאֵרֵי סִיְהָרָא לְאַנְהָרָא.